

АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ЯК ФАКТОРУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

(Петухова О.М. Аналіз власного капіталу як фактору забезпечення фінансової безпеки підприємств / Петухова О.М., Сілакова Г.В.// // Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії: тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 21–22 берез., 2018 р. / М-во освіти і науки України; М-во культури України; Київ. ун-т культури; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2018. – 333 с. – С. 164- 167.)

О.М. Петухова

д.е.н., професор кафедри менеджменту та адміністрування

Г.В. Сілакова

к.е.н., доцент кафедри фінансів

Національний університет харчових технологій

У сучасних умовах формування та використання власного капіталу є чинником, що безпосередньо впливає на рівень фінансової стійкості та фінансової безпеки підприємства. Власний капітал є одним із найважливіших джерел коштів діяльності і розвитку підприємства, тим не менш, сучасна економічна практика показує, що більшість підприємств приділяють недостатньо уваги його аналізу, що, в свою чергу, відображається на ефективності їх діяльності та може знизити рівень фінансової безпеки підприємств.

Інформація про власний капітал підприємства є необхідною і важливою для прийняття управлінських рішень як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів фінансової звітності. Разом із тим залишаються невирішеними багато питань теорії та методики аналізу власного капіталу, що знижує ефективність управлінських рішень. У вітчизняній аналітичній практиці відсутня комплексна методика аналізу власного капіталу, яка необхідна для оцінки ефективності його формування та використання, прийняття управлінських рішень та прогнозування результатів. Слабка розробленість теоретико-методичних положень аналізу власного капіталу підприємства вимагає удосконалення методики його аналізу та розроблення нових положень, які відповідають сучасним умовам економічного середовища.

Керівництво підприємства повинно чітко уявляти, за рахунок яких джерел ресурсів воно буде здійснювати свою господарську діяльність, і в які сфери даної діяльності буде вкладати свій капітал. У зв'язку з цим величезного значення набуває правильний і всебічний аналіз власного капіталу підприємства, що формує інформацію про окремі складові капіталу та їх динаміку.

Аналіз власного капіталу являє собою безперервний процес накопичення, систематизації та використання інформації бухгалтерського обліку та звітності з метою оцінки фінансового стану підприємства, визначення темпів розвитку виробництва, виявлення доступних джерел коштів та раціональності їх використання, а також складання прогнозу розвитку підприємства на ринку капіталів [1].

Основними цілями аналізу власного капіталу в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства є: виявлення основних джерел формування власного капіталу та визначення впливу їх змін на фінансову стійкість підприємства; визначення правових, договірних та фінансових обмежень у розпорядженні нерозподіленим прибутком; оцінка пріоритетності прав отримання дивідендів; виявлення пріоритетності прав власників під час ліквідації підприємства.

В системі комплексного економічного аналізу підприємства аналіз власного капіталу вирішує низку завдань, зокрема: визначення загального обсягу власного капіталу, його зміни і спрямованість руху в процесі господарської діяльності; виявлення основних джерел формування власного капіталу; оцінка можливих обмежень та ефективність використання власного капіталу; обґрунтування оптимального співвідношення власного і позикового капіталу; визначення необхідної кількості власного капіталу для беззбиткової діяльності підприємства; обґрунтування здатності підприємства до збереження і нарощування власного капіталу; оцінка інвестиційної привабливості підприємства; розроблення рекомендацій щодо ефективного формування, управління та використання власного капіталу з метою прийняття економічно обґрунтованих і вигідних рішень тощо.

Аналіз складу елементів власного капіталу дозволяє виявити його основні функції: забезпечення безперервності діяльності; гарантія захисту капіталу, кредитів і відшкодування збитків; участь у розподілі отриманого прибутку; участь в управлінні підприємством.

На сучасному етапі в міжнародній та вітчизняній практиці відсутня єдина методика аналізу власного капіталу, тому економісти розробляють і пропонують власні унікальні схеми його аналізу. На думку вчених, саме їх методики відображають повний спектр інформації зацікавленим користувачам про структуру капіталу, його динаміку, процеси формування, використання, управління і прогнозування, а також їх легко адаптувати і застосувати на виробництві.

На нашу думку, методика аналізу формування та використання власного капіталу повинна ґрунтуватися на наступних принципах: комплексність – максимальне врахування можливих процедур, технологій, прийомів, методів, використовуваних в процесі аналізу; системний характер – дослідження процесу аналізу як впорядкованої сукупності підходів, методів, прийомів, способів, технологій, взаємопов'язаних між собою і із зовнішнім середовищем, що володіють певною структурою та ієрархією; зниження ризику недостовірної оцінки – передбачає реалізацію процедур оцінки, що дозволяє: мінімізувати ймовірність виникнення помилок при проведенні необхідних розрахунків; виключати можливі фальсифікації і прогалини, що дозволяють недобросовісним виконавцям впливати на кінцевий результат; об'єктивність – точність відображення реальної інформації в процесі оцінки, що використовується для подальшого аналізу.

Процес оцінки вартості власного капіталу повинен базуватися на таких основних принципах: 1) принцип попередньої поелементної оцінки вартості власного капіталу; 2) принцип узагальнюючої оцінки вартості власного капіталу; 3) принцип порівнянності оцінки вартості власного капіталу; 4) принцип динамічної оцінки вартості капіталу. Викладені принципи дозволяють сформувати систему основних показників, що визначають вартість власного капіталу і межі його ефективного використання.

На підсумковий показник вартості власного капіталу впливають фактори, основними з яких є: доступність різних джерел фінансування; середня ставка відсотка, що склалася на фінансовому ринку; галузеві особливості операційної діяльності, що визначають тривалість операційного циклу та рівень ліквідності використовуваних активів; співвідношення обсягів операційної та інвестиційної діяльності; життєвий цикл підприємства; рівень ризику здійснюваної операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Дослідження засвідчили, що більшість вчених-економістів зводять процедуру аналізу власного капіталу до чотирьох етапів, а саме: визначення мети, завдань аналізу власного капіталу; вибір та застосування методу, виду та методології аналізу; розрахунок і аналіз абсолютних і відносних показників залежно від обраної методології та поставлених цілей; використання отриманих аналітичних даних у прийнятті економічно вигідних рішень з управління власним капіталом і підприємством в цілому. Узагальнення існуючих підходів дало змогу сформулювати етапи аналізу власного капіталу, прийнятні до використання на вітчизняних підприємствах (рис. 1).

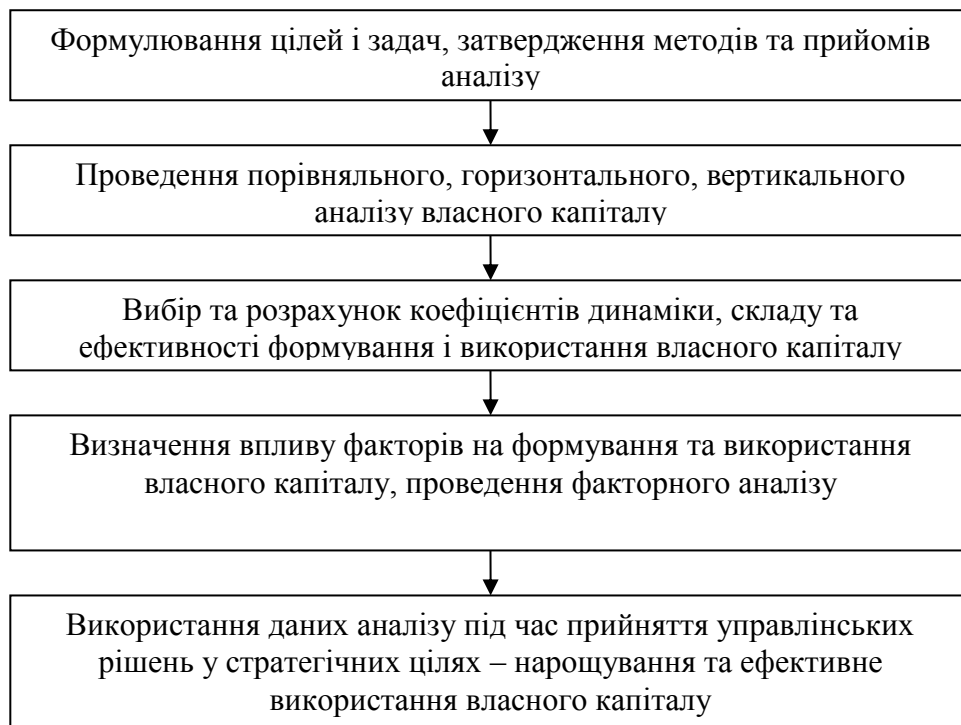

Рис. 1. Етапи аналізу власного капіталу в системі забезпечення фінансової безпеки підприємств

До основних методичних підходів до аналізу власного капіталу підприємства можна віднести [1; 2, с. 509-512; 3, с. 163-187]: 1) коефіцієнтний

метод: коефіцієнти фінансової стійкості, коефіцієнти ділової активності; 2) вартісні підходи: дохідний (метод капіталізації чистого доходу; метод капіталізації дивідендів; метод дисконтування грошового потоку); витратний (метод чистих активів; метод ліквідаційної вартості); ринковий (метод галузевих коефіцієнтів; метод ринку капіталів; метод порівняння продажів); 3) підходи, засновані на критерії «рентабельність»: мультиплікатор капіталу; EBIT-EPS підхід; метод «Дюпон»; концепція RAMP.

Важливе значення в комплексній оцінці власного капіталу займає коефіцієнтний метод. Практичне використання коефіцієнтного методу для аналізу власного капіталу дає можливість користувачам отримати актуальні дані про фінансово-економічний стан підприємства, його стійкість, прибутковість та перспективи на майбутнє. Крім того, дозволяє скласти облікові та аналітичні звіти для внутрішнього користування та прийняття економічно вигідних рішень.

На нашу думку, з метою оцінки ефективності формування та використання власного капіталу підприємств доцільно розраховувати наступні коефіцієнти: показники якості структури власного капіталу підприємства (фондова капіталізація; частка зареєстрованого капіталу у власному капіталі; частка чистого прибутку у власному капіталі підприємства); коефіцієнти ділової активності (коефіцієнт оборненості власного капіталу; період оборненості власного капіталу); коефіцієнти фінансової стійкості (коефіцієнт концентрації власного капіталу; коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт фінансування).

Сформульовані підходи до аналізу власного капіталу підприємств дозволять внутрішнім і зовнішнім користувачам отримувати актуальну інформацію і будувати облікову та аналітичну систему більш раціонально, спрямовуючи її на максимізацію прибутку, мінімізацію витрат та забезпечення фінансової безпеки підприємств.

Список використаних джерел

1. Гиляровская Л. Т. Система показателей оценки эффективности использования собственного и заемного капитала [Электронный ресурс] / Л.

Т. Гиляровская. – Режим доступа:
http://www.elitarium.ru/2007/05/11/print:page,1,ispolzovaniye_sobstvennogo_i_zaemnogo_kapitala.html

2. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 1. [Текст] : учебн. курс / И. А. Бланк. – [изд. 2-е, перераб. и доп.] - К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 624 с.
3. Швиданенко Г. О. Управління капіталом підприємства : навч. посіб. / Г. О. Швиданенко, Н. В. Шевчук. – К. : КНЕУ, 2007. – 440 с.